

Onko eläkeköyhyys faktaa vai fiktiota?

- Eläkkeiden tasot ja ostovoiman kehitys

Juha Rantala
Ekonomisti
Eläketurvakeskus

Eläkeläiset ry:n seminaari,
Kuntoranta 27.4.2017

Finnish Centre for Pensions
ELÄKETURVAKESKUS

Esityksen sisältö

1) Taustaa.

- Lähtökohtia
- Miten eläkeläisten toimeentuloa voidaan mitata?

2) Kokonaiseläke keskimäärin, lyhyt yhteenveto

- Eläkeläisten määrä ja rakenne
- Eläkkeiden taso ja kehitys keskimäärin

3) Eläkeläisten käytettävissä oleva tulo 1995-2014

- Eläkeläisten käytettävissä oleva tulo keskimäärin
- Eläkeläisten tulojen jakautuminen
- Eläkeläisten pienituloisuus

Kokonaiskatsauksia eläkeläisten toimeentulosta

- 1) Eläkeläisten toimeentulo 1990-luvulla, julkaisu 2003
- 2) Eläkkeet ja eläkeläisten toimeentulo
– Kehitys vuosina 1990–2005, julkaisu 2006
- 3) Eläkkeet ja eläkkeensaajien toimeentulo 2000–2010, julkaisu 2011
- 4) Eläkkeet ja eläkeläisten toimeentulo 1995–2015, julkaisu 2017
Kuivalainen, Rantala, Ahonen, Kuitto ja Palomäki (toim.)
Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 01/2017

Eläkepolitiikan tavoitteet ja rajoitteet

Tavoite: Toimeentulo

- Aikaisemman kulutustason säilyttäminen kohtuullisena
- Köyhyyden torjuminen

Rajoite: Eläkejärjestelmän kestävä rahoitus

- Eläkemenot

Miten mitata eläkeläisten toimeentuloa?

- Eläketaso
 - Käytettävissä oleva tulo
 - Kulutus
 - Koettu toimeentulo

 - Eläkkeensaajien toimeentulo suhteessa muihin väestöryhmiin
 - Tulojen muuttuminen eläkkeelle siirryttäessä ja eläkeaikana
 - Köyhyys/pienituloisuus
- ...yhtä vastausta ei ole....
- ...määritelmillä on merkitystä....

Eläke vs. käytettävissä oleva tulo

Kokonaiseläke

- Oma työeläke
- Oma kansaneläke
- Takuueläke
- Perhe-eläke

Pienituloisuus

Kansaneläke, Takuueläke

Käytettävissä oleva ekvivalenttitulo

- Eläkkeet
- Muut omat tulot
- Perheen muiden jäsenten tulot
- Perherakenne ja -koko
- Yhdessä asumisen etu

Pienituloisuus

Pienituloisuusaste (köyhyysriski)

Julkisessa keskustelussa nämä kaksi tulokäsitettä usein sekoittuvat!

Oma tulo vs. perheen tulo?

Esimerkki. Kolme työkaveria, sama palkka ja sama työ.

Onko työkavereiden toimeentulo sama, kun

- i) Ensimmäinen asuu kahden työssä käyvän puolison kanssa,
- ii) Toinen on yhden lapsen yksinhuoltaja ja
- iii) Kolmas asuu yksin?

- Käytettävissä olevan ekvivalenttitulon tavoite on yhdenmukaistaa erilaisten perheiden toimeentulo.

-> Toimeentulon ja tulonjaon kannalta käytettävissä oleva tulo on tärkeä.

-> Työelämän tasa-arvon kannalta palkka on tärkeä.

Esityksen sisältö

1) Taustaa.

- Lähtökohtia
- Miten eläkeläisten toimeentuloa voidaan mitata?

2) Kokonaiseläke keskimäärin

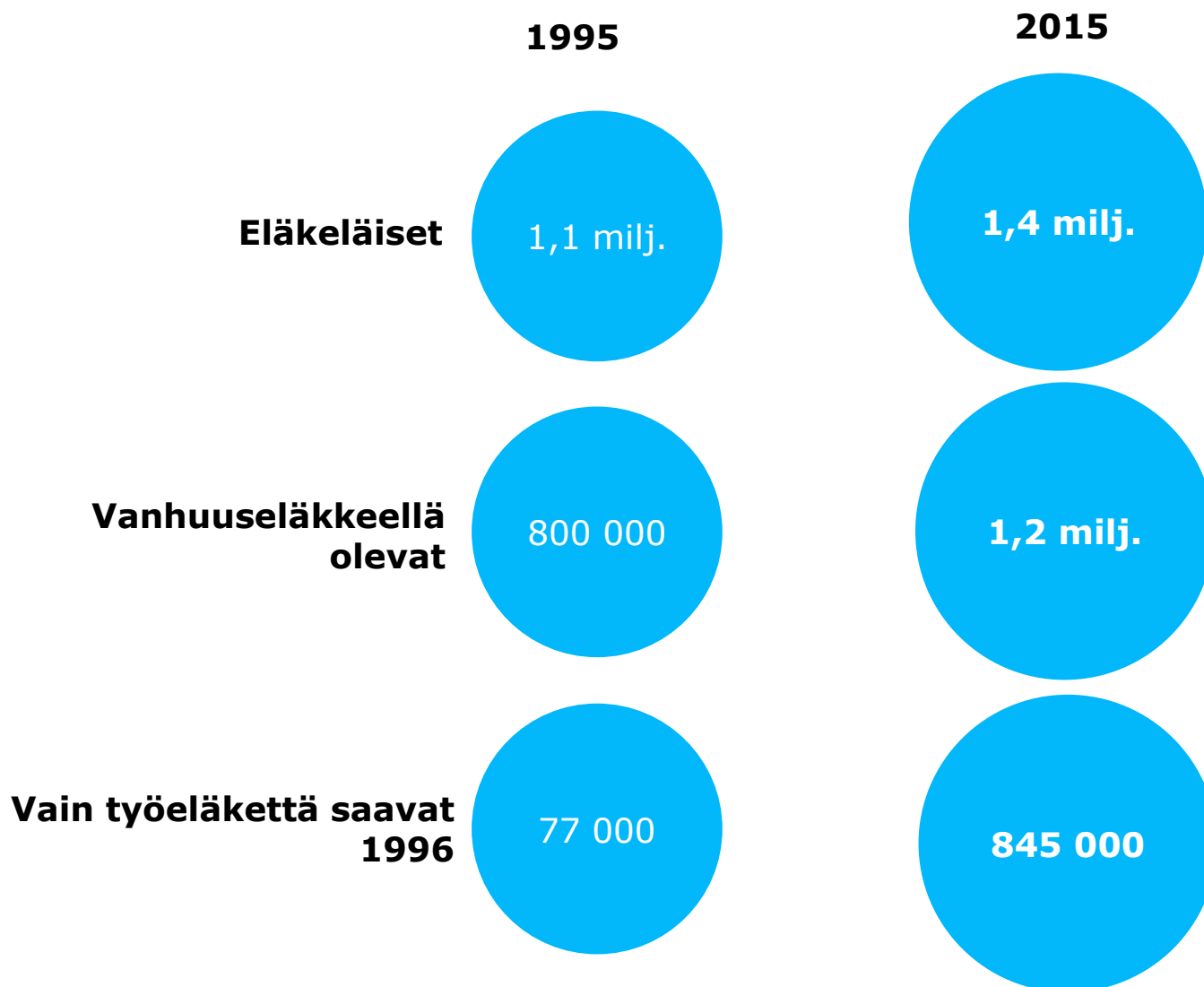
- Eläkeläisten määrä ja rakenne
- Eläkkeiden taso ja kehitys keskimäärin

3) Eläkeläisten käytettävissä oleva tulo 1995-2014

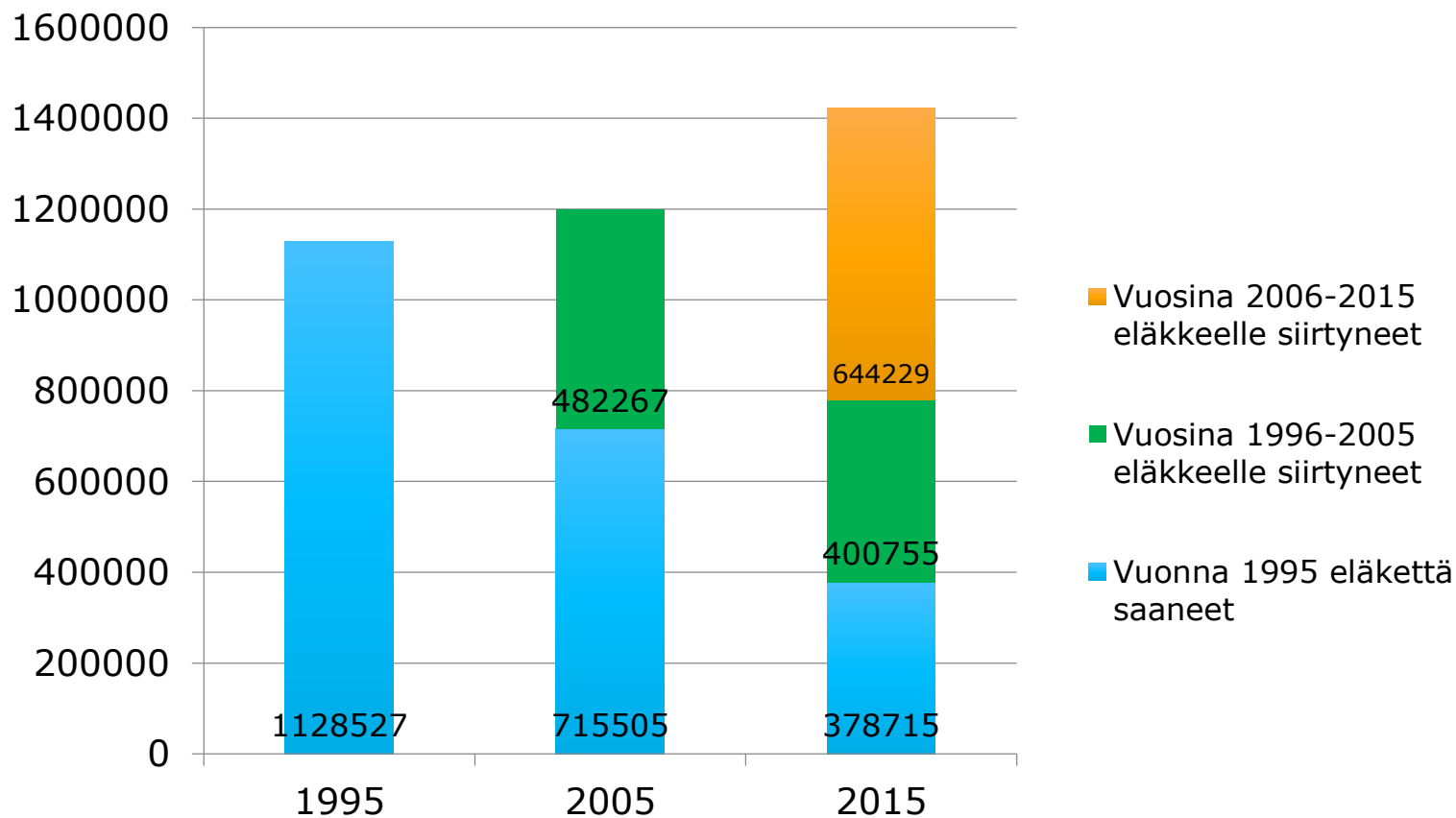
- Eläkeläisten käytettävissä oleva tulo keskimäärin
- Eläkeläisten tulojen jakautuminen
- Eläkeläisten pienituloisuus

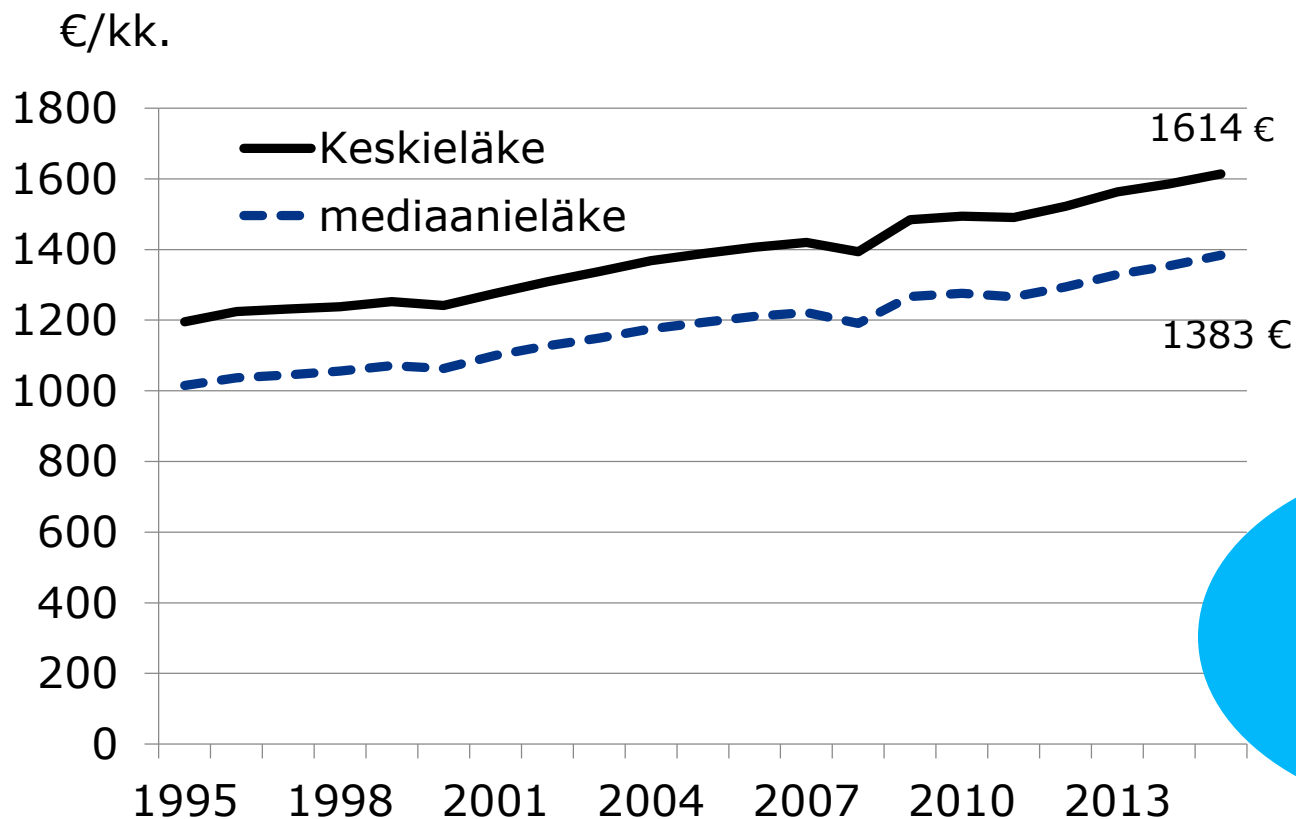
Eläkkeistä tullut merkittävä toimeentulon lähde

Eläkeläisten määrä ja rakenne vuosina 1995, 2005 ja 2015 eläkkeelle siirtymisvuoden mukaan.

Kokonaiseläke 1995–2015, keskiarvo ja mediaani, vuoden 2015 rahassa.

**Kokonaiseläke
nousut 20
vuodessa
keskimäärin
kolmanneksen**

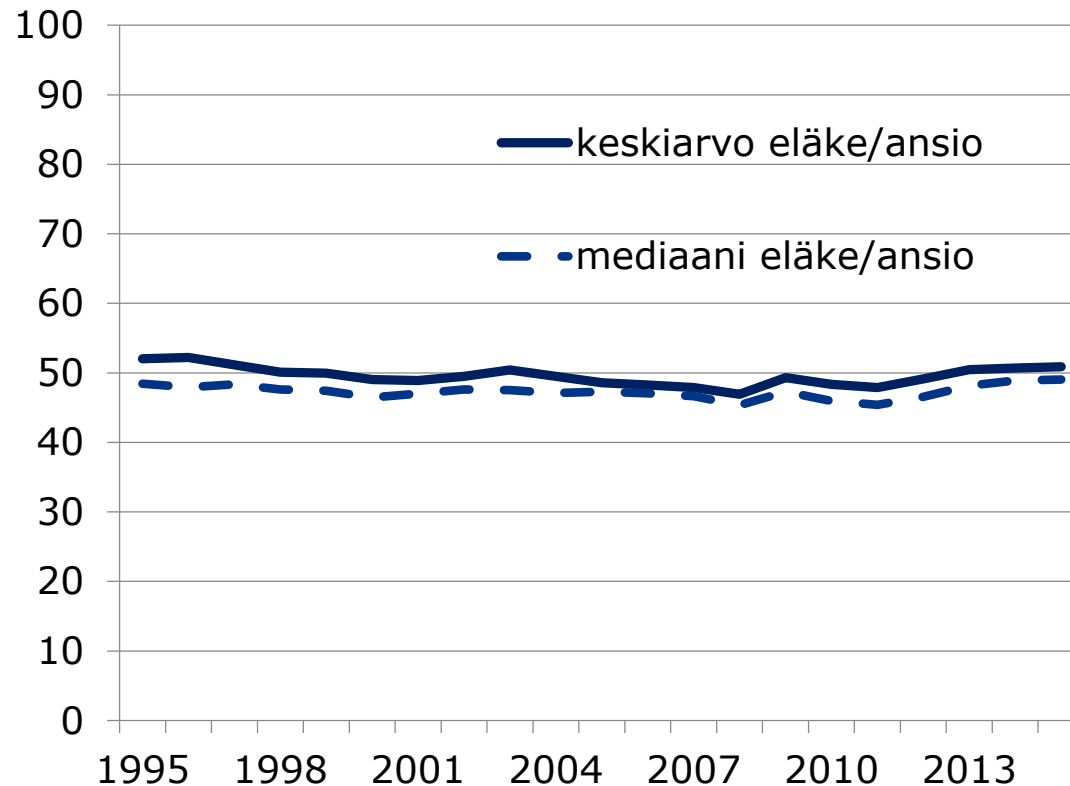
**Eläketason
noususta valtaosa
johtuu eläkeläisten
rakenteen
muuttumisesta.**

Lähde: Suomen eläkkeensaajien yhteistilastorekisteri.

Vuodesta 2008 alkaen kansaneläke ei enää sisällä eläkkeensaajan asumis- ja hoitotuen osuutta. Vuodesta 2011 alkaen kansaneläke sisältää takuueläkkeen osuuden.

Keskimääräinen kokonaiseläkkeen suhde keskiansioon 1995–2015, keskiarvo ja mediaani, %.

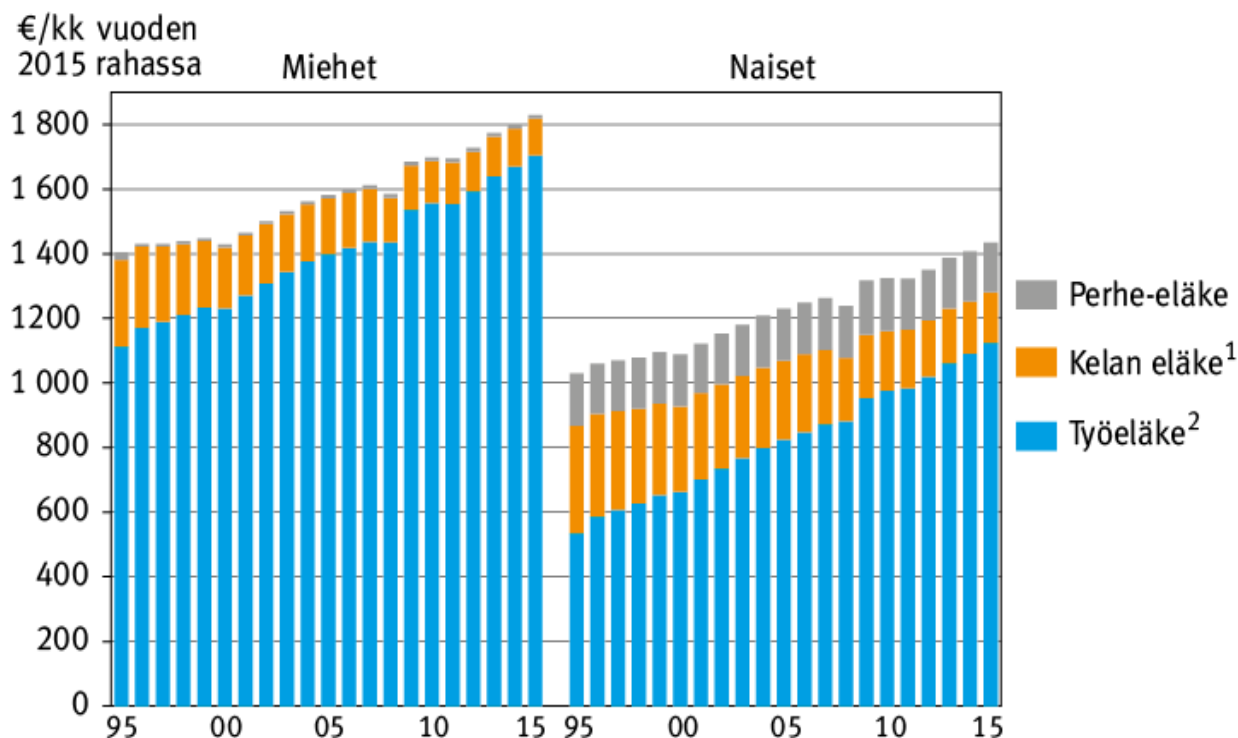
Keskimääräinen kokonaiseläke 50 prosenttia ansiosta

Lähde: Suomen eläkkeensaajien yhteistilastorekisteri.

Miesten ja naisten välinen eläke-ero kaventunut

Keskimääräisen kokonaiseläkkeen taso ja rakenne sukupuolen mukaan 1995–2015.

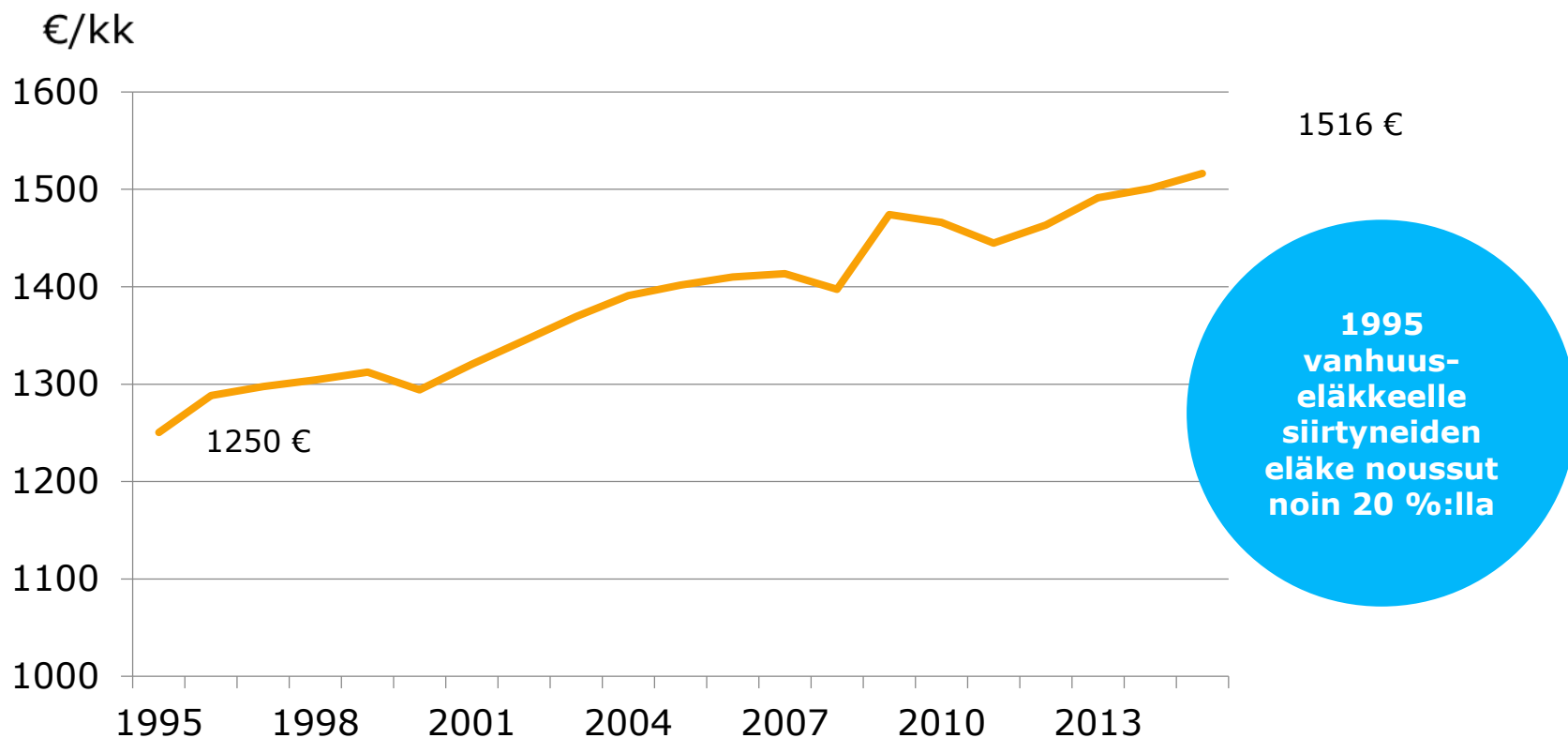
**Työeläke
noussut
naisilla
112 %,
miehillä
58 %**

¹ Oma kansaneläke + rintamalisät + lapsikorotukset. Sisältää vuosina 1995–2007 eläkkeensaajan asumis- ja hoitotuen osuudet. Sisältää vuodesta 2011 alkaen takuueläkkeen osuuden.

² Oma työeläke. Sisältää myös SOLITA-omaeläkkeen osuuden.

Vuonna 1995 vanhuuseläkkeelle siirtyneiden (koko ajan seurannassa olleet !!) keskimääräinen kokonaiseläke vuoteen 2015 saakka, € vuoden 2015 rahassa.

Lähde: Suomen eläkkeensaajien yhteistilastorekisteri.

Esityksen sisältö

1) Taustaa.

- Lähtökohtia
- Miten eläkeläisten toimeentuloa voidaan mitata?

2) Kokonaiseläke keskimäärin

- Eläkeläisten määrä ja rakenne
- Eläkkeiden taso ja kehitys keskimäärin

3) Eläkeläisten käytettävissä oleva tulo 1995-2014

- Eläkeläisten käytettävissä oleva tulo keskimäärin
- Eläkeläisten tulojen jakautuminen
- Eläkeläisten pienituloisuus

Miten ihmisten toimeentulo muodostuu?

Tässä toimeentulo = kotitalouden käytettävissä oleva ekvivalenttitulo

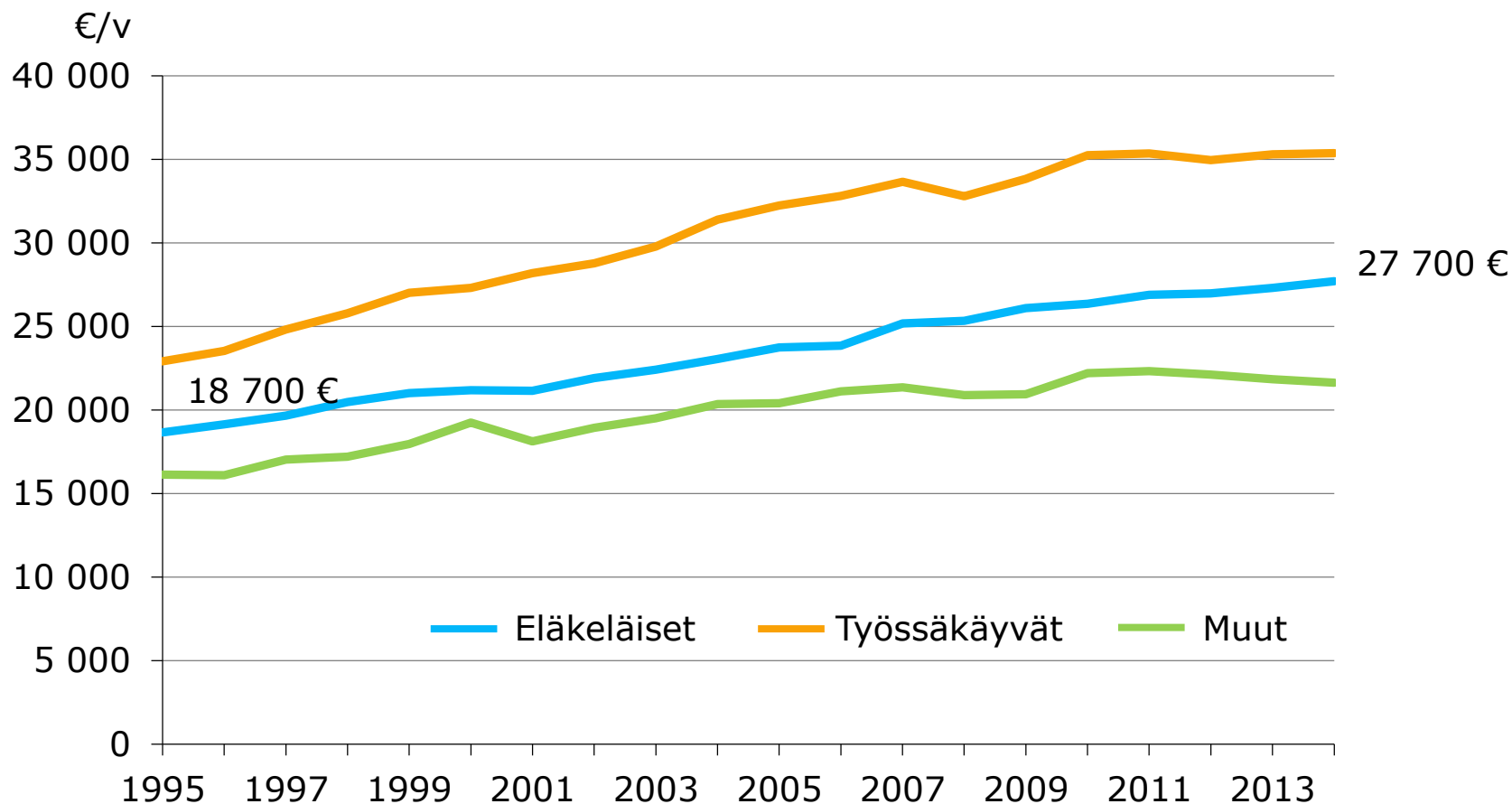

Kaikkien kotitalouden jäsenten käytettävissä olevat tulot lasketaan yhteen
(= palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot +
saadut tulosiirrot – maksetut tulonsiirrot)

Kotitalouteen kuuluvan henkilön toimeentulo (ekvivalenttitulo) =
Kotitalouden yhteenlasketut käytettävissä olevat tulot jaettuna
kotitaloutta kuvaavalla kulutusyksikköluvulla

EU:n nykyisin käyttämä kulutusyksikköasteikko:
ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut aikuiset painon 0,5
ja lapset (0-13 vuotta) painon 0,3.

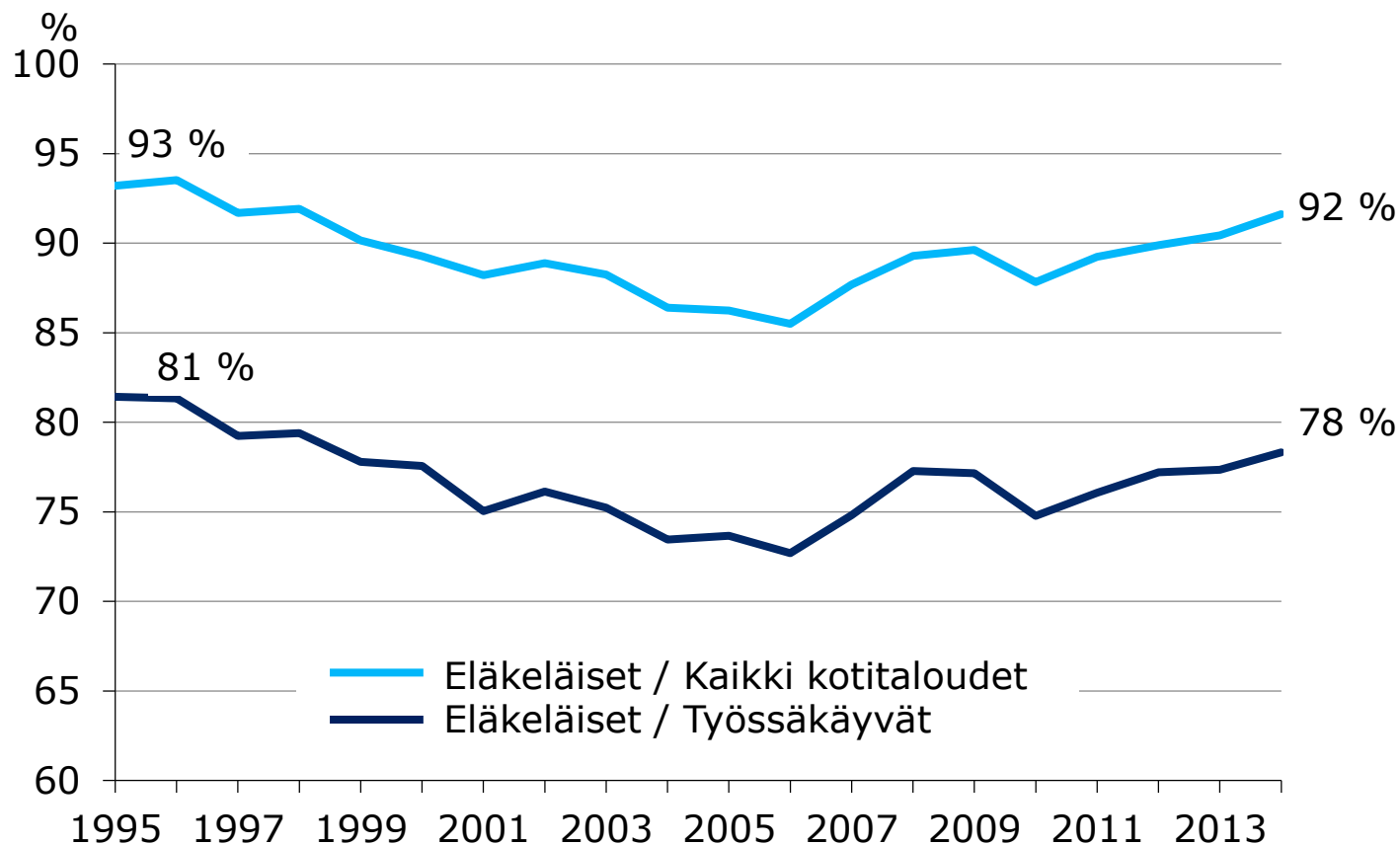
Käytettävissä oleva ekvivalenttitulo 1995–2014 eräissä väestöryhmissä, vuoden 2014 rahassa, keskiarvo

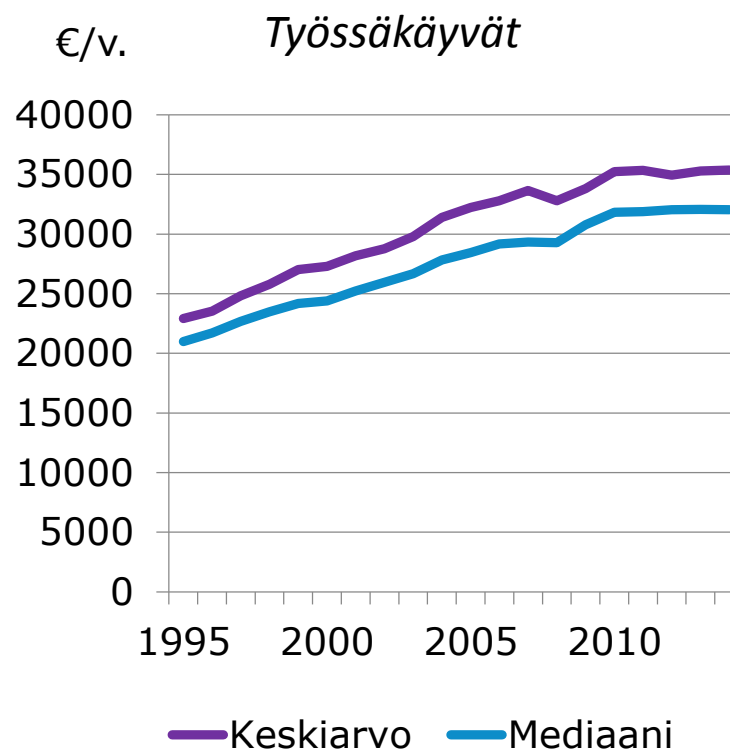
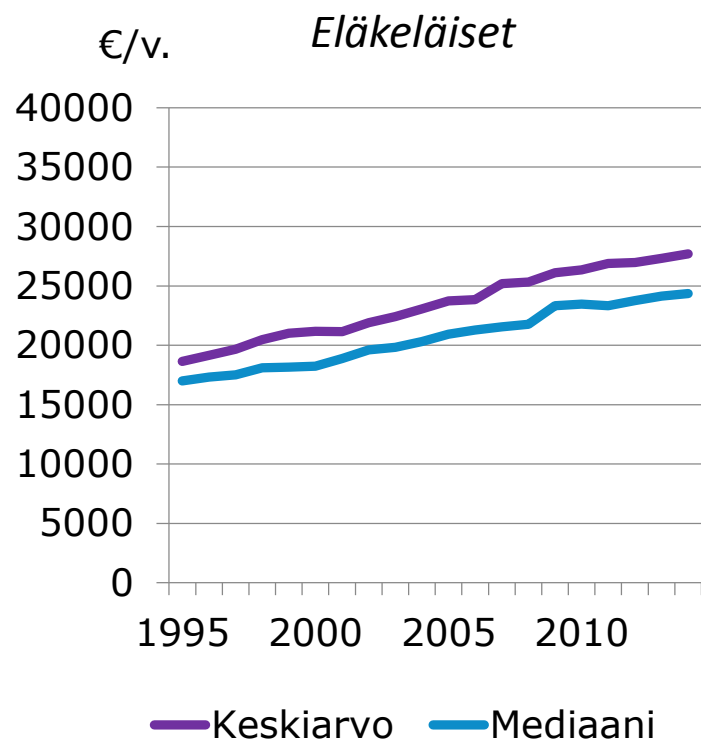
Lähde: Tilastokeskus, Tulonjakotilaston palveluaineisto

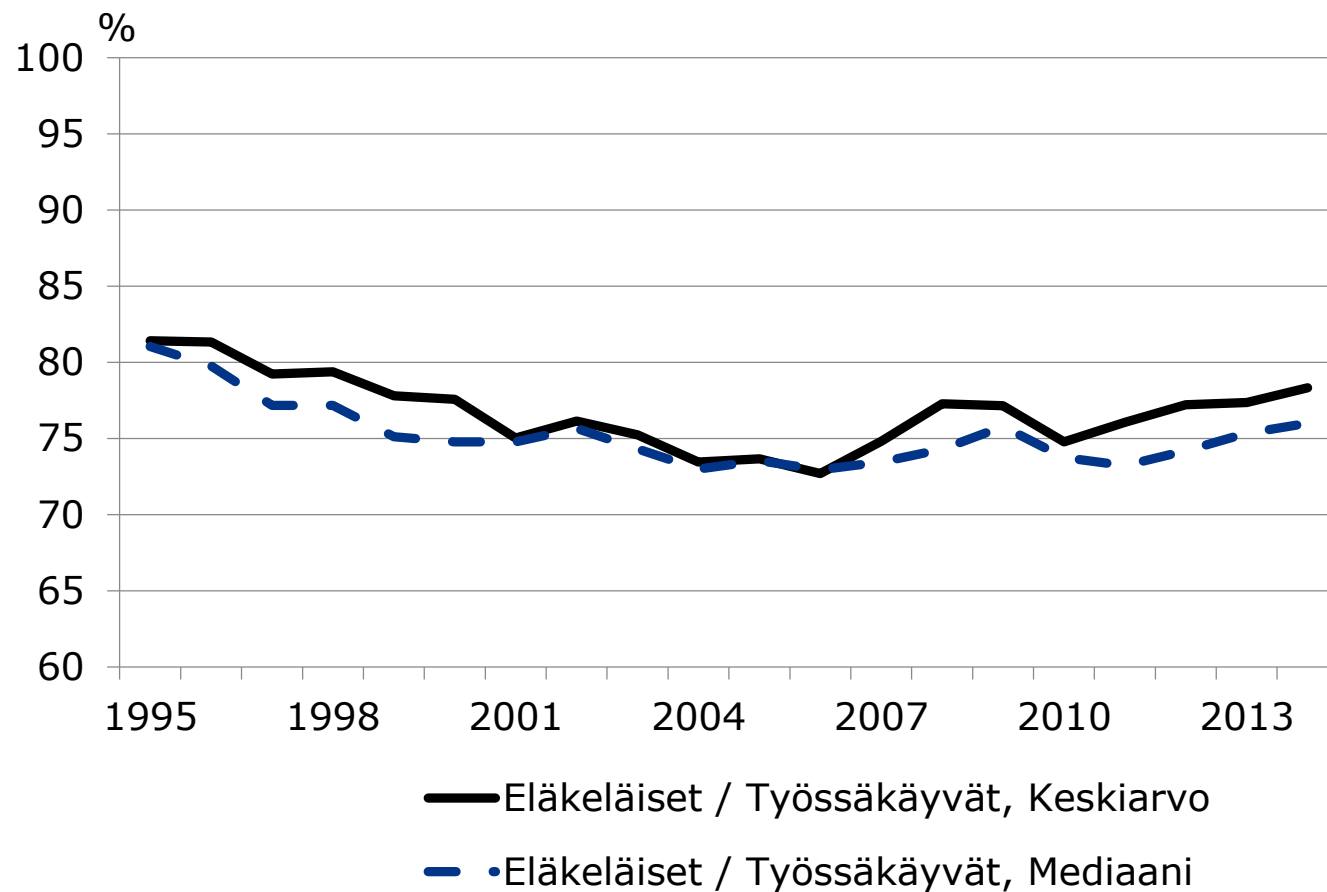
Eläkeläisten keskimääräinen ekvivalenttitulo (keskiarvo) suhteessa työssäkäyviin ja koko väestöön 1995–2014, %

*Eläkeläisten ja työssäkäyvien ekvivalenttitulo,
keskiarvo ja mediaani 1995–2014, euroa vuodessa 2014 rahassa*

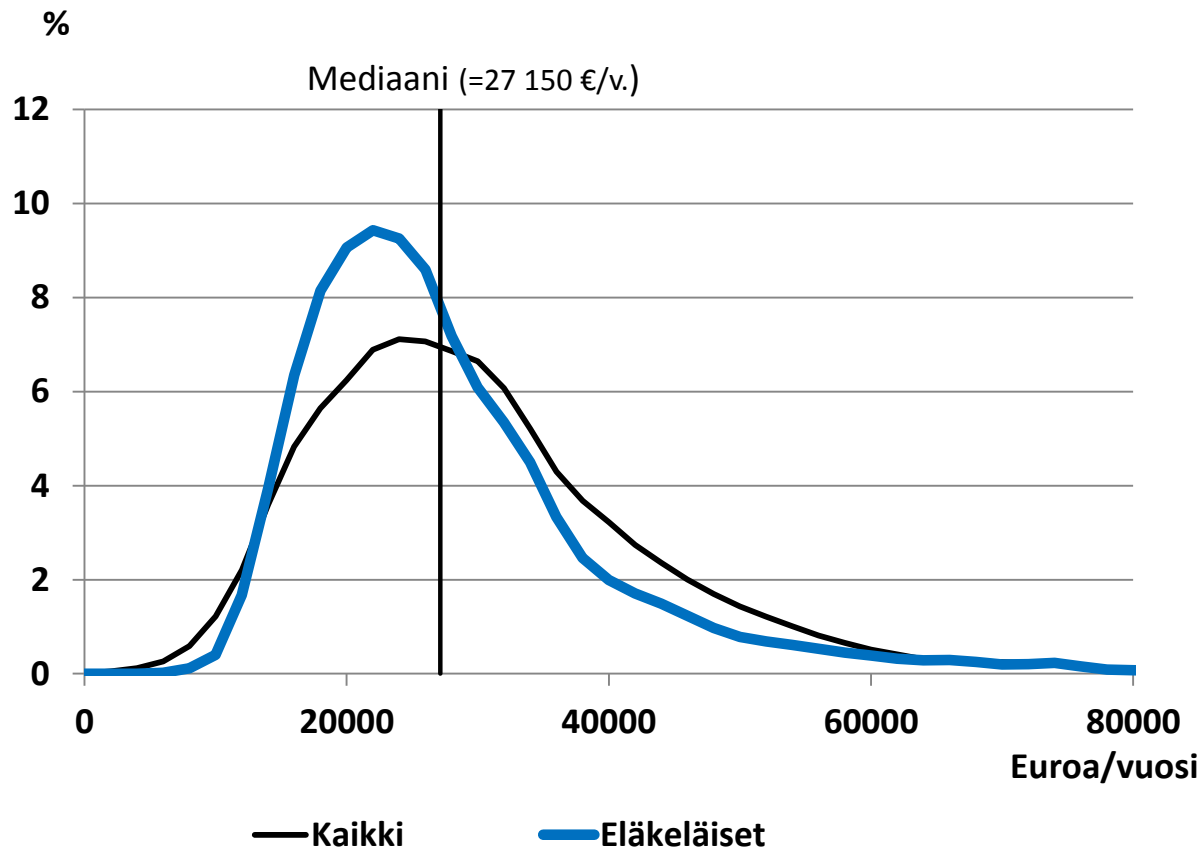
*Eläkeläisten ekvivalenttitulo,
Keskiarvon ja mediaanin suhde työssäkäyvien vastaaviin 1995–2014, %*

Eläkeläisten tulojen jakautuminen

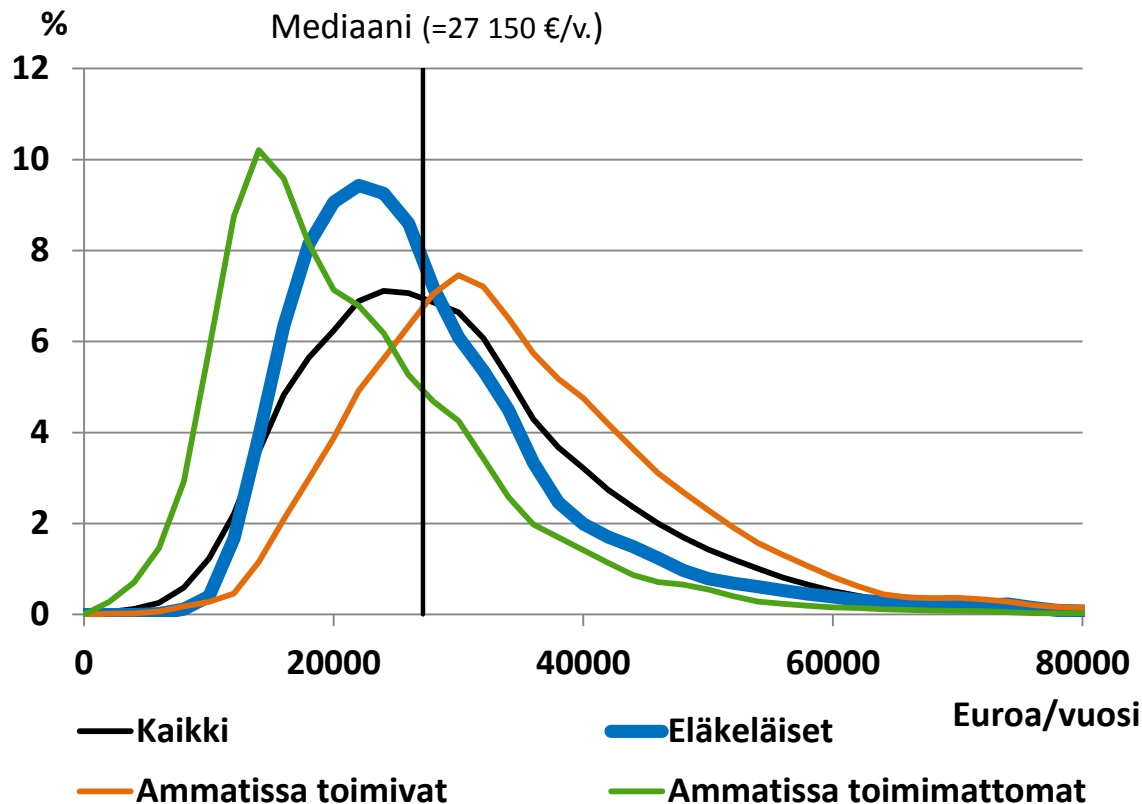
Käytettävissä olevan ekvivalenttitulon jakautuminen vuonna 2014, eläkeläiset, koko väestö ja koko väestön mediaani.

Eläkeläisistä
62 % on koko
väestön
mediaanitulon
alapuolella

Käytettävissä olevan ekvivalenttitulon jakautuminen koko väestössä ja sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2014

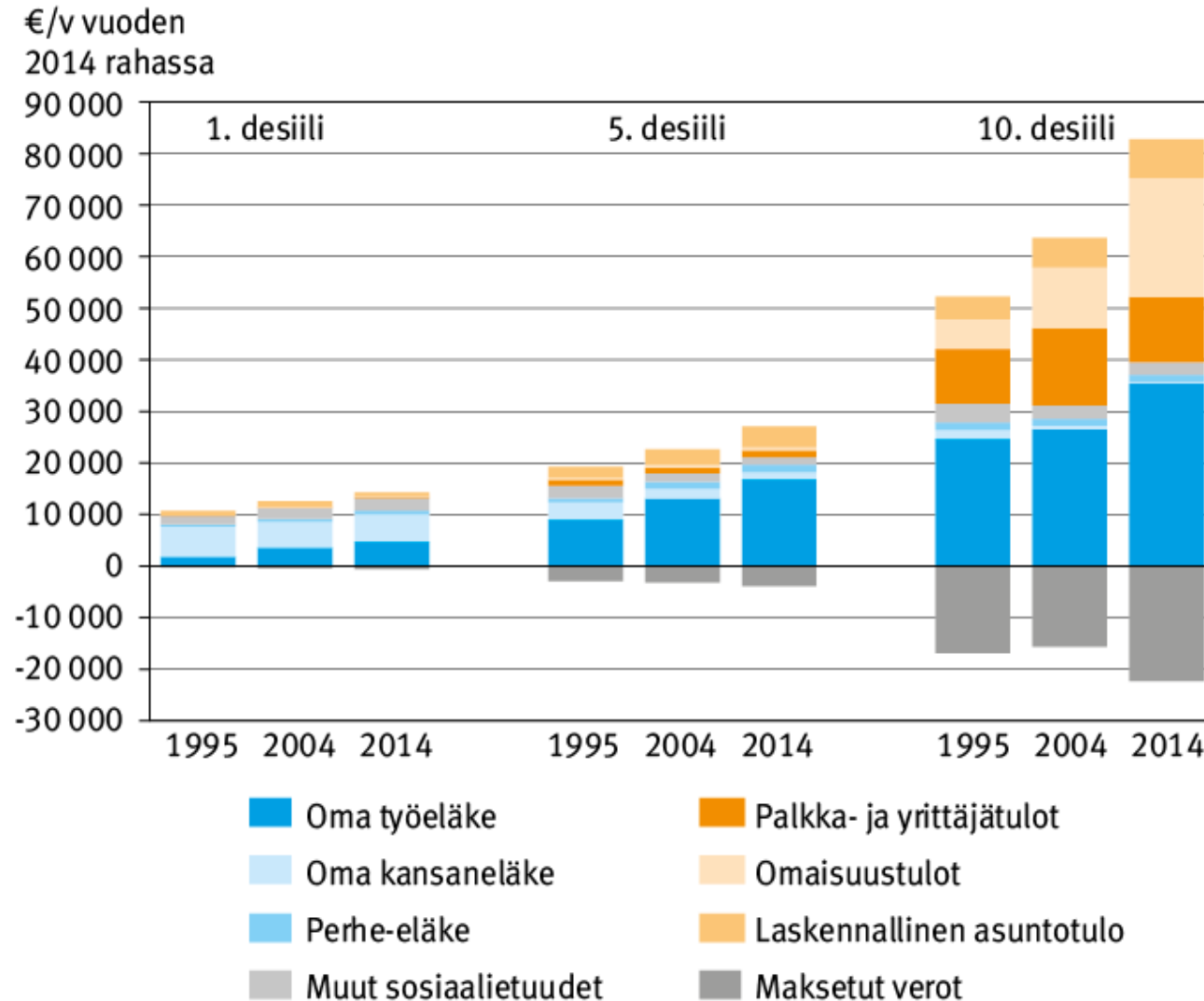

Ammatissa toimivista 32 % on koko väestön mediaanitulon alapuolella

Ammatissa toimimattomista (työttömät, opiskelijat ym.) 75 % on koko väestön mediaanitulon alapuolella

Eläkeläisten bruttotulojen rakenne ja maksetut tulonsiirrot vuosina 1995, 2004 ja 2014 alimmassa, viidennessä ja ylimmässä tulokymmenyksessä, euroa vuodessa

Eläkeläisten pienituloisuus

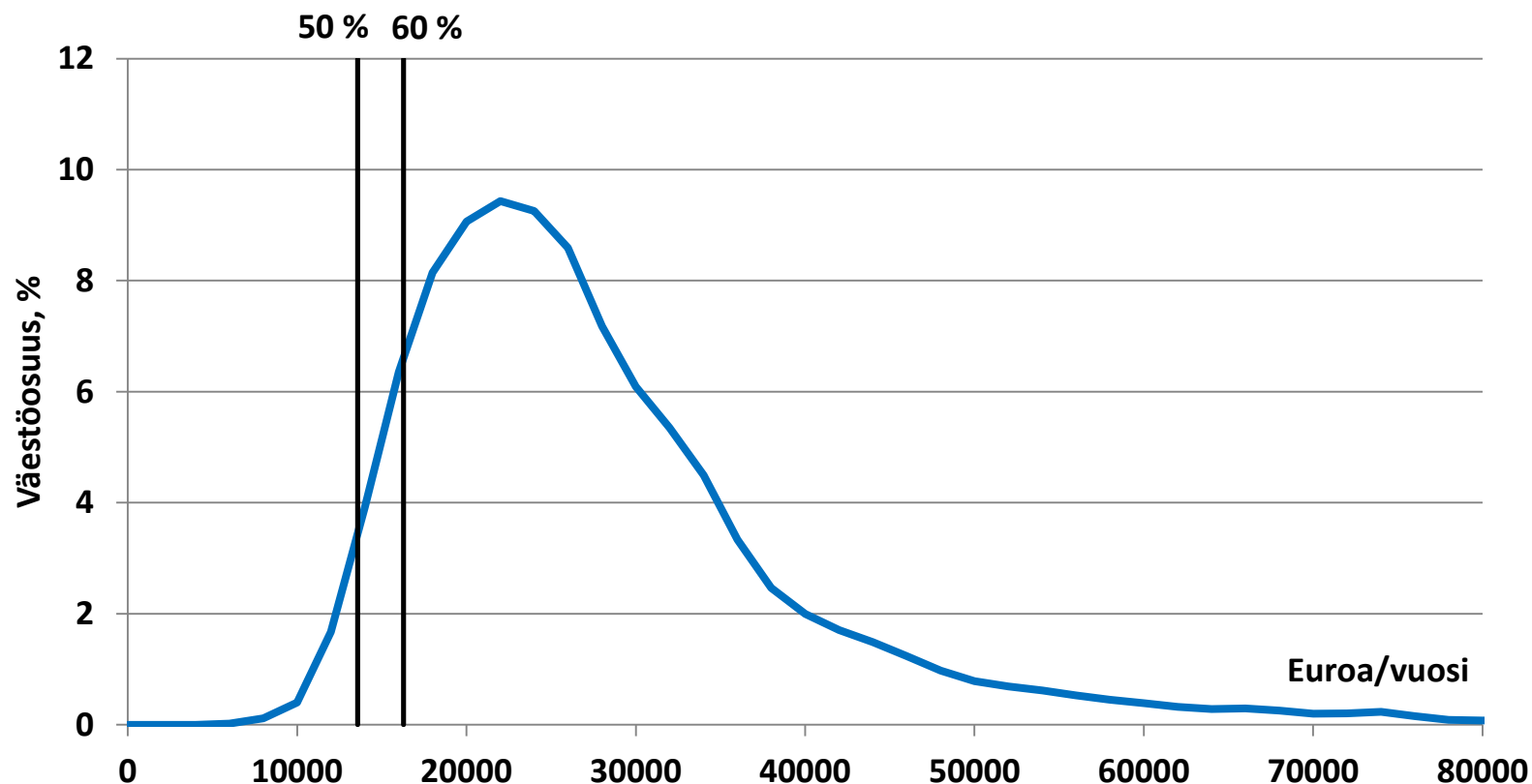
Pienitulosten lukumäärät ja pienituloisuusasteet eri tulokäsitteillä ja pienituloisuusrajoilla vuonna 2014

		Pienituloisuusraja prosenttia mediaanitulosta	
		50 %	60 %
Käytettävissä oleva tulo (ml. laskennallinen asuntotulo)	Lukumäärä		
	Eläkeläiset	53 000	170 000
	Koko väestö	356 000	726 000
	Pienituloisuusaste		
	Eläkeläiset	4,0 %	12,8 %
Käytettävissä oleva tulo (pl. laskennallinen asuntotulo)	Koko väestö	6,6 %	13,5 %
	Lukumäärä		
	Eläkeläiset	44 000	202 000
	Koko väestö	293 000	678 000
	Pienituloisuusaste		
	Eläkeläiset	3,3 %	15,3 %
	Koko väestö	5,4 %	12,6 %

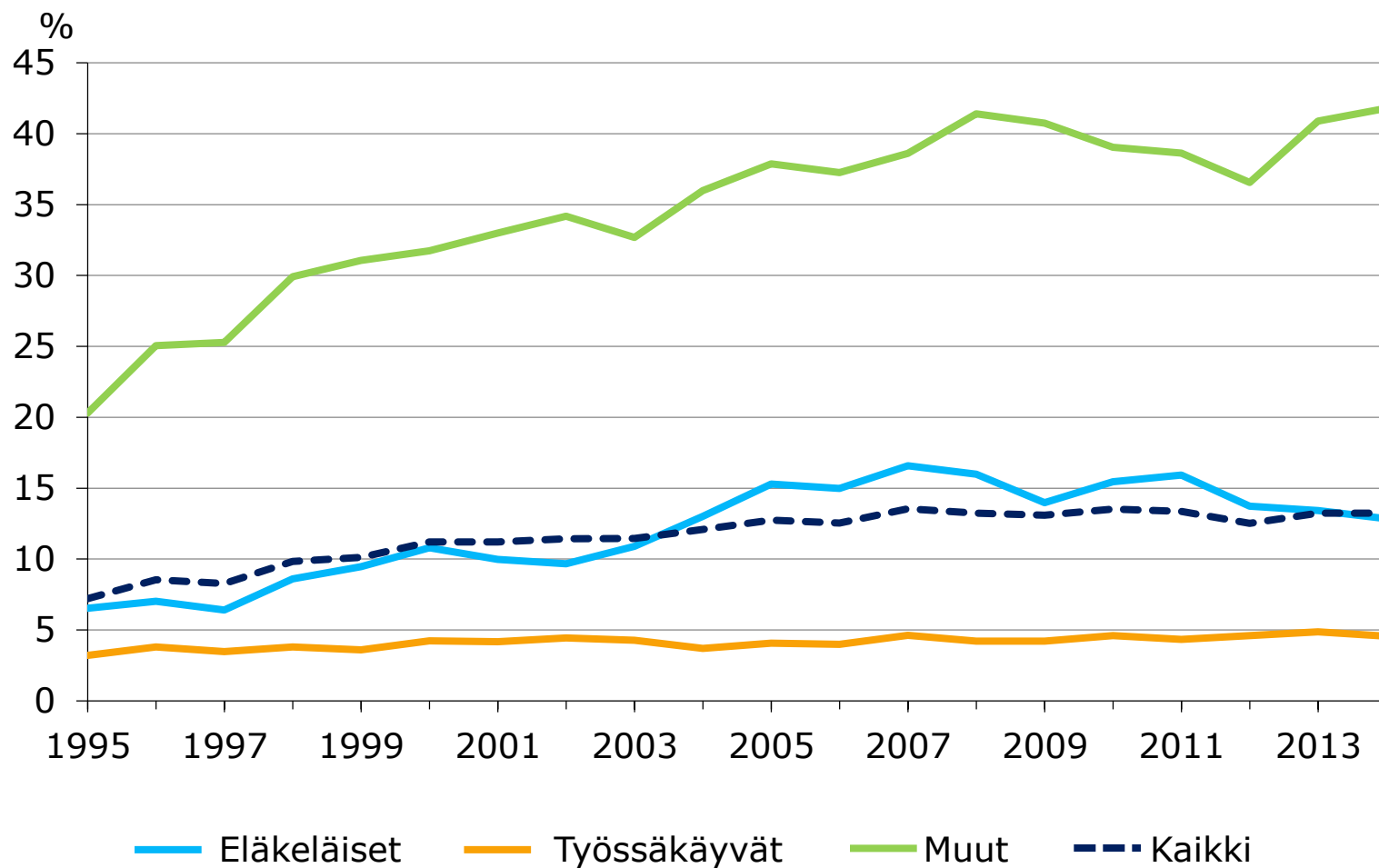
Lähde: Tilastokeskus, Tulonjaon tietokantataulut

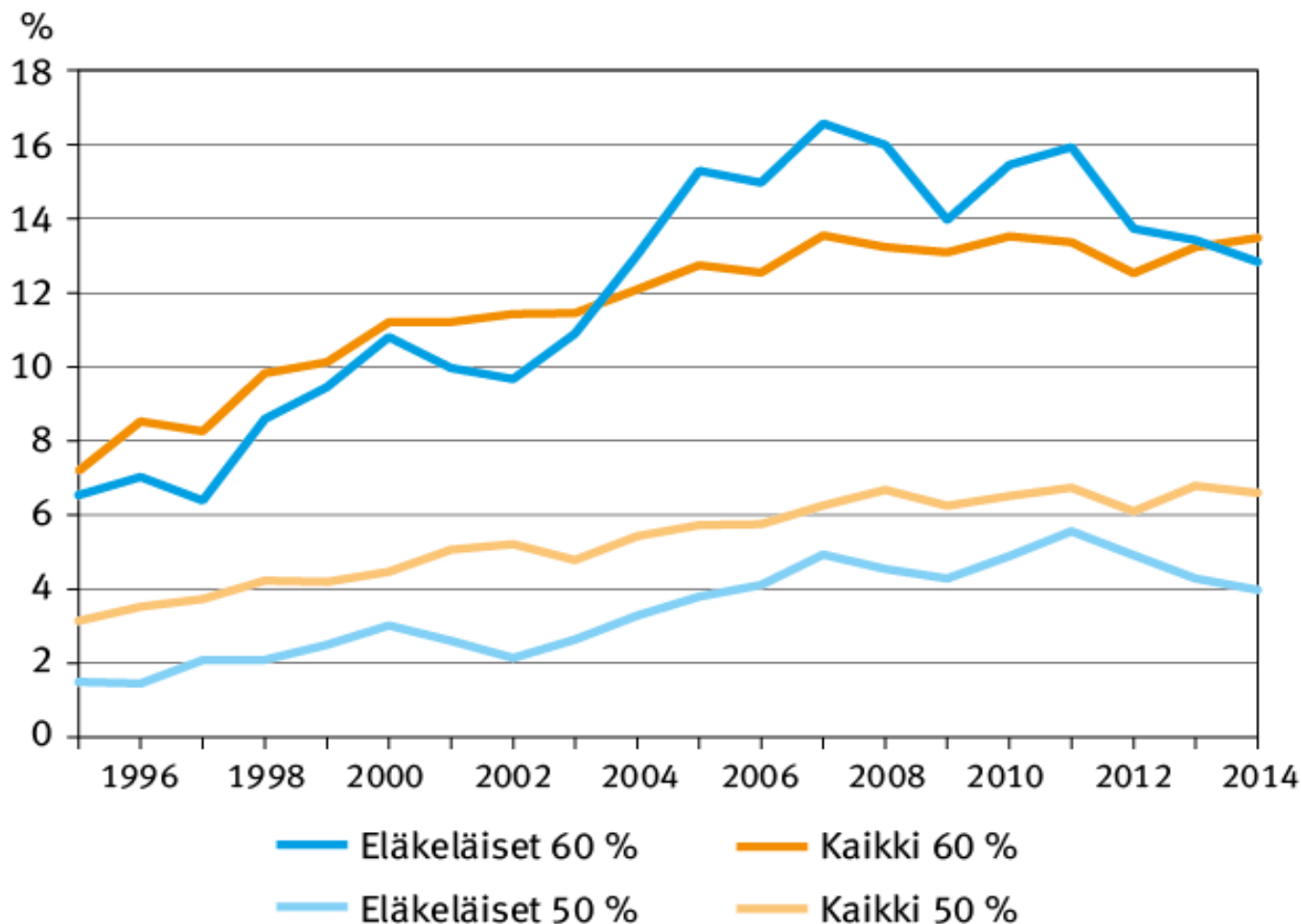
Eläkeläisten käytettävissä olevan ekvivalenttitulon jakautuminen vuonna 2014 ja koko väestön mediaaneista lasketut pienituloisuusrajat 60%:a ja 50%:a.

*Pienituloisuusaste (%) 1995–2014 eräissä väestöryhmissä,
pienituloisuusraja 60 % mediaanituloista*

*Eläkeläisten ja koko väestön pienituloisuus asteet vuosina 1995–2014.
Pienituloisuusraja 50 ja 60 prosenttia mediaanitulosta.*

Eläkeläisryhmien pienituloisuusasteita

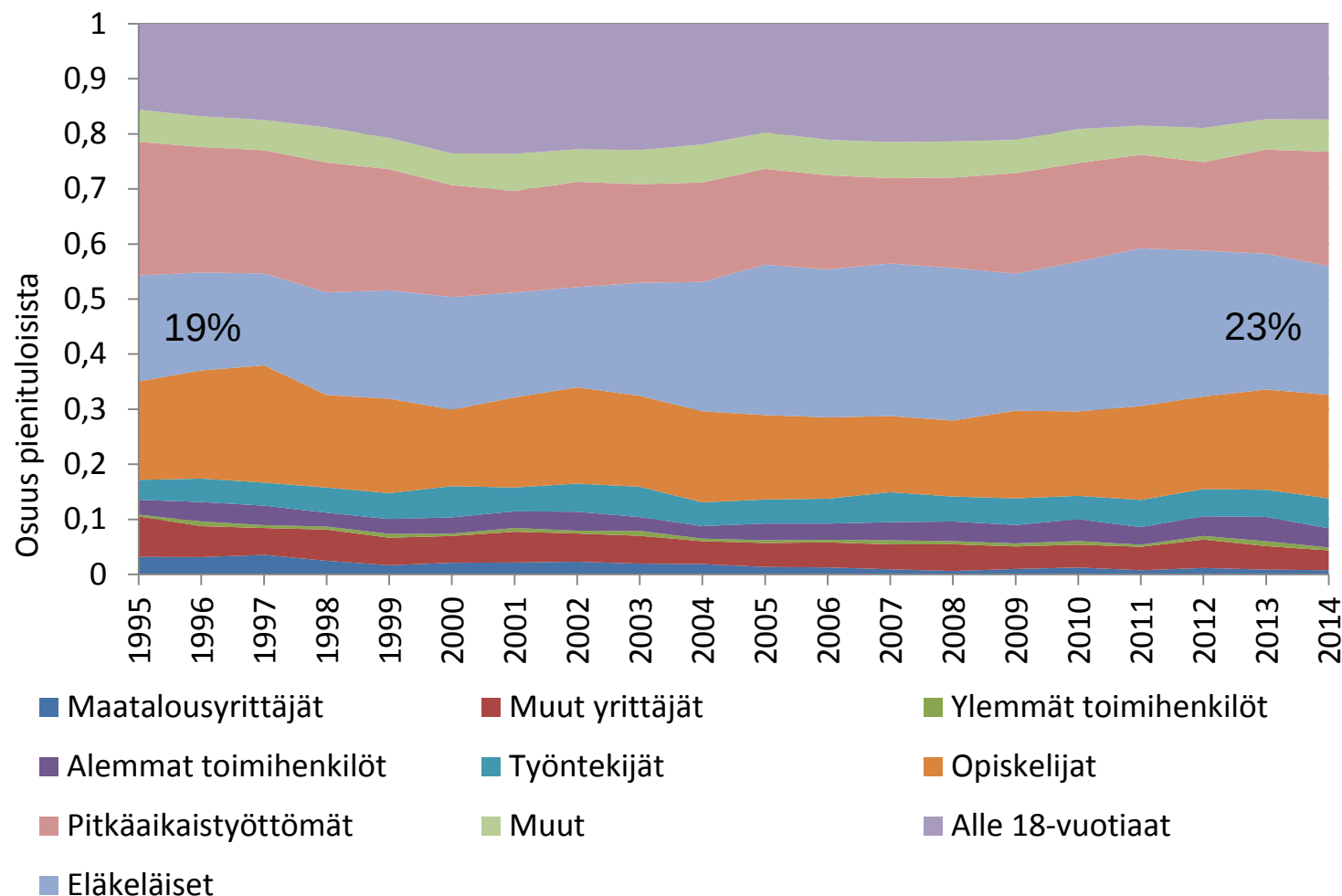
	Pienituloisuusaste (60 %)		
	1995	2004	2014
Kaikki eläkeläiset, %	7	13	13
Sukupuoli			
Miehet	5	11	11
Naiset	7	14	14
Ikä			
18–54	10	24	34
55–64	4	10	16
65–74	5	9	8
75+	10	17	15
Perhekoko			
Yksin asuvat	13	26	27
Perheelliset	3	5	3
Yksin asuvat			
18–54	25	44	59
55–64	12	26	37
65–74	10	21	19
75+	15	27	25
Yksin asuvat 75+			
Miehet	14	16	20
Naiset	15	29	27
Pienituloisia yht. lkm.	72 000	148 000	170 000

Pienituloisuusaste korkein nuorilla ja yksinasuvilla

Määrällisesti suurin pienituloisten ryhmä 75 vuotta täyttäneet

Pienituloisten jakautuminen eri sosioekonomisiin luokkiin: pienituloisuusraja 60 % mediaanitulosta.

Lähde: Marja Riihelä / VATT

Yhteenveto

1) Kehitys keskimäärin 1995-2014

- Eläkeläisten keskimääräinen käytettävissä oleva ekvivalenttitulo on selvästi noussut.
- Suhteessa työssäkäyviin ekvivalenttitulo on vaihdellut 70-80 %:n välissä.

2) Tulojen jakautuminen

- Eläkeläisistä 62 % on koko väestön mediaanitulon alapuolella ja 38 % yläpuolella.
- Eläkeläisten tulojen jakautuminen tasaisempaa kuin koko väestössä keskimäärin.

3) Pienituloisuus

- Eläkeläisten pienituloisuusasteen taso ja kehitys suunnilleen sama kuin koko väestössä.
- Yksin asuvien ja alle 55-vuotiaiden eläkeläisten pienituloisuusaste on korkea.
- Määrällisesti merkittävä ryhmä on yksin asuvat 75-vuotiaat naiset.
- Eläkeläisten pienituloisuusaste on herkkä määritelmille.

Esityksen pääasialliset lähteet:

Luku 2: Eläkeläisten määrän ja rakenteen kehitys,
Kuivalainen & Rantala & Nyman & Lampi.

Luku 3: Eläkkeiden reaalin kehitys,
Rantala & Kuivalainen & Nyman & Lampi

Luku 4: Eläkeläisten käytettävissä oleva tulo,
Rantala & Riihelä.

Teoksesta Eläkkeet ja eläkeläisten toimeentulo 1995–2015
Kuivalainen, Rantala, Ahonen, Kuitto ja Palomäki (toim.)
Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 01/2017

Aineistot: Suomen eläkkeensaajien yhteistilastorekisteri
Tilastokeskuksen tulonjakotilaston palveluaineisto

Kiitos

juha.rantala@etk.fi

Bllogeja:

Juha Rantala: <http://www.etk.fi/vieko-nykyindeksi-elakelaisia-koyhyteen/> (22.09.2016)

Kati Ahonen <http://www.etk.fi/asuntotulo-lisaa-kulutusmahdollisuuksia/> (19.1.2017)

Kati Kuitto <http://www.etk.fi/suomalaiselakelaisilla-vahan-toimeentulovaikeuksia-verrattuna-muihin-eu-maihin/> (1.2.2017)

Susan Kuivalainen <http://www.etk.fi/elakelaisten-toimeentulosta-keskiarvon-mediaanin-valossa/> (6.2.2017)

Kati Kuitto <http://www.etk.fi/divided-europe-of-pensioners-economic-welfare/> (8.2.2017)

Liisa-Maria Palomäki <http://www.etk.fi/omakohtaiset-kokemukset-taydentavat-kuvaa-elakelaisten-toimeentulosta/> (28.2.2017)

Susan Kuivalainen <http://www.etk.fi/pienta-elaketta-saava-ei-ole-yhta-kuin-koyha-elakelainen-kolme-faktaa-pienituloisuudesta/> (6.3.2017)

Juha Rantala <http://www.etk.fi/vaimonko-rahoilla-tassa-eletaan/> (17.3.2017)

Juha Rantala, Kati Ahonen Mitä tarkoittaa köyhyysriski. Työeläkelehti 1/2017
<https://www.julkari.fi/handle/10024/129006>

